

Sygn. akt IV CZ 18/17

POSTANOWIENIE

Dnia 14 czerwca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Strzelczyk

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa M. G.

przeciwko K. P. i M. P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 14 czerwca 2017 r.,

zażalenia pozwanego M. P.

na wyrok Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 15 listopada 2016 r., sygn. akt I ACa (...),

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Powód M. G. wniósł przeciwko pozwanym M. P. i K. P. pozew o zapłatę kwoty 77 136,99 zł z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu. Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z dnia 4 stycznia 2016 r. oddalił powództwo i orzekł o kosztach postępowania. Ustalił, że powód zawarł z A. spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w G. umowę na obrót i przechowywanie metali szlachetnych, której przedmiotem było przechowanie towarów takich, jak złoto zakupione przez spółkę za środki finansowe powierzone przez powoda w łącznej wysokości 60.000 zł. Lokata miała gwarantować 15% zysku w skali roku. Umowa obejmowała dyspozycję złożenia depozytu towarowego, potwierdzała uiszczenie kwoty

pieniężnej stanowiącej podstawę lokaty oraz dzień początkowy tej lokaty, której okres przewidziano na trzydzieści sześć miesięcy. W chwili zawarcia umowy oboje pozwanych wchodziło w skład zarządu spółki A.

W dniu 27 lipca 2012 r. powód złożył dyspozycję sprzedaży i wypłaty środków z umowy. Niespełna trzy tygodnie później nadzwyczajne zgromadzenie wspólników spółki podjęło uchwałę o postawieniu jej w stan likwidacji, a w dniu 20 września 2012 r. Sąd Rejonowy w G. ogłosił upadłość spółki obejmującą likwidację jej majątku.

Postępowanie upadłościowe na dzień zamknięcia rozprawy przed Sądem Okręgowym było na etapie rozpoznawania sprzeciwów od odmowy uznania przez syndyka zgłoszonych wierzytelności. Także powód zgłosił swoją wierzytelność w kwocie 60.000 zł z odsetkami w wysokości ok. 17.000 zł, która została uznana na liście wierzytelności do kwoty 56.000 zł i ujęta w kategorii czwartej. Powód wniósł sprzeciw od listy wierzytelności co do nieuznanej części wierzytelności. Sąd Okręgowy ocenił, że na dzień zamknięcia rozprawy nie można było ustalić wysokości poniesionej przez powoda szkody; będzie to możliwe dopiero po ustaleniu ostatecznego planu podziału funduszy masy i zakończeniu postępowania upadłościowego, ponieważ szkoda, której wyrównania powód domaga się od pozwanych jest tożsama z wierzytelnością, która podlega zaspokojeniu w postępowaniu upadłościowym. W związku z tym, Sąd Okręgowy stwierdził, że powództwo przeciwko pozwanym, oparte na odpowiedzialności deliktowej z art. 415 k.c. okazało się przedwczesne. Odpowiedzialność pozwanych wywodzona z art. 299 k.s.h. wymagałaby uzyskania tytułu egzekucyjnego przeciwko spółce i wykazania bezskuteczności egzekucji skierowanej przeciwko niej, tych przesłanek powód nie spełnił.

Od wyroku Sądu Okręgowego apelację wniósł powód. W jej wyniku Sąd drugiej instancji uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w G. Sąd Apelacyjny zgodził się z ustaleniami faktycznymi Sądu pierwszej instancji, uznał jednak, że są niewystarczające do rozstrzygnięcia sprawy. Jego zdaniem istota sprawy nie została przez ten Sąd rozpoznana. Zdaniem Sądu drugiej instancji nie można negować wystąpienia po

stronie powoda szkody tylko dlatego, że aktualnie nie jest znany zakres zaspokojenia wierzycieli masy upadłości spółki A. Dopóki powód nie uzyska środków finansowych w wyniku realizacji planu podziału funduszy masy upadłości w kwocie pokrywającej stratę, szkoda istnieje i rzeczą Sądu Okręgowego było ustalenie jej wysokości.

W ocenie Sądu odwoławczego, w reżimie odpowiedzialności z art. 415 k.c., wynik postępowania upadłościowego nie przesądza o skuteczności powództwa odszkodowawczego wywodzonego z podstawy deliktowej przeciwko członkom zarządu spółki będącej dłużnikiem powoda, więc oddalenie powództwa tylko z tego względu, że powód nie udowodnił szkody, gdyż nie wiadomo jeszcze, w jakim stopniu zostanie zaspokojony z masy upadłości, było nieuzasadnione. Sąd Apelacyjny wskazał, że powinnością Sądu pierwszej instancji było ustalenie, czy pozwani dopuścili się czynu zabronionego, o jakim stanowi art. 415 k.c., a następnie zbadanie, czy szkoda na jaką powołuje się powód, pozostaje w normalnym związku przyczynowym z deliktem. Zaniechanie tych działań było równoznaczne z nierozpoznanie istoty sprawy.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego zażalenie wniósł pozwany M. P., zaskarżając go w całości. Zarzucił naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie. Na tej podstawie wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na zażalenie powód domagał się jego oddalenia.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Artykuł 394¹ § 1¹ k.p.c., wprowadzony do kodeksu postępowania cywilnego ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 233, poz. 1381), umożliwił poddanie kontroli instancyjnej prawidłowości uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Charakter tego zażalenia Sąd Najwyższy poddał analizie m.in. w postanowieniach z dnia 30 stycznia 2014 r., IV CZ 118/13, nie publ., z dnia 9 stycznia 2014 r., V CZ 77/13, nie publ., z dnia 19 grudnia 2013 r., II CZ 86/13, nie publ., z dnia 22 listopada 2013 r., II CZ 79/13, nie publ. Wskazał w nich, że rolą Sądu

Najwyższego w postępowaniu zażaleniowym jest zbadanie, czy sąd drugiej instancji prawidłowo pojmował przyczynę uzasadniającą wydanie orzeczenia kasatoryjnego i czy jego merytoryczne stanowisko uprawniało do podjęcia takiej decyzji procesowej. Przedmiot badania dokonywanego na skutek zażalenia ogranicza zakres dopuszczalnych zarzutów i powoduje, że zażalenie powinno skupiać się na kwestionowaniu stanowiska, że wystąpiły przesłanki stosowania art. 386 § 2 lub 4 k.p.c. Prawidłowość merytorycznego poglądu prawnego sądu drugiej instancji, odnoszącego się do materii będącej przedmiotem sporu w rozpoznawanej sprawie, pozostaje zasadniczo poza zakresem kontroli zażaleniowej, z wyjątkiem oceny, czy miała miejsce nieważność postępowania. Poza tym wypadkiem ocena dokonywana przez Sąd Najwyższy przy rozpatrywaniu zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. powinna mieć charakter formalny, skupiający się na ustanowionych w art. 386 § 4 k.p.c. przesłankach uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji, bez wkraczania w merytoryczne kompetencje sądu, który wydał orzeczenie kasatoryjne w postępowaniu apelacyjnym. Oznacza to, że Sąd Najwyższy sprawdza jedynie, czy - w świetle zapatrywań prawnych przytoczonych jako podstawa rozstrzygnięcia - uzasadnione jest stanowisko o wystąpieniu przesłanek do wydania przez sąd odwoławczy orzeczenia uchylającego wyrok i nakazującego ponowne rozpoznanie sprawy.

Sąd Apelacyjny, uchylając zaskarżony wyrok, powołał się na nierozpoznanie istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji (art. 386 § 4 k.p.c.).

W wyniku utrwalonej wykładni nierozpoznanie istoty sprawy rozumiane jest jako wadliwość rozstrzygnięcia polegająca na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź na zaniechaniu zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, do czego doszło z powodu bezpodstawnego przyjęcia, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936/315; z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, LEX nr 178635.; a także postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 1998 r., II CKN 838/97, LEX nr 50750, z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999/1/22, z dnia 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, LEX nr 519260; z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12,

Lex nr 1231340; z dnia 26 listopada 2012 r., I CZ 147/12, Lex nr 1284698 oraz z dnia 16 listopada 2012 r., III CZ 83/12 - publ. <http://www.sn.pl>). Nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi także w przypadku dokonania przez sąd pierwszej instancji oceny prawnej żądania bez ustalenia podstawy faktycznej, co wymagałoby poczynienia kluczowych ustaleń po raz pierwszy w instancji odwoławczej; w takiej sytuacji uzasadnione jest uchylenie orzeczenia ze względu na respektowanie uprawnień stron wynikających z zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNC 2013/5/68 i z dnia 23 września 2016 r., II CZ 73/16, niepublikowane).

W zgodzie z tym stanowiskiem pozostaje ocena Sądu Apelacyjnego, który zakwestionował pogląd prawny Sądu Okręgowego, przyjmując, że wynik postępowania upadłościowego nie jest przesłanką decydującą o skuteczności powództwa odszkodowawczego, dochodzonego przeciwko członkom zarządu spółki A. na podstawie art. 415 k.c. Sąd odwoławczy prawidłowo wskazał, że przyjęcie wadliwych założeń przez Sąd pierwszej instancji skutkowało nierozpoznanie istoty sprawy, ponieważ było przyczyną nieustalenia faktów wykraczających poza okoliczności związane z tokiem postępowania upadłościowego i funkcją pełnioną przez pozwanych w spółce. Poza zakresem ustaleń pozostały praktycznie wszystkie istotne fakty umożliwiające ocenę, czy zachodzą przesłanki odpowiedzialności deliktowej pozwanych. W tych okolicznościach stanowisko Sądu Apelacyjnego o potrzebie uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania było rozstrzygnięciem prawidłowym, ponieważ koncepcja prawna przyjęta przez ten Sąd uzasadniała pogląd o nierozpoznanie istoty sprawy. W przeciwnym wypadku całość istotnych faktów byłaby rekonstruowana przez Sąd drugiej instancji, co - ze względu na specyfikę postępowania kasacyjnego (art. 398³ § 3 oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c.) - wyłączałoby instancyjny system kontroli prawidłowości tych ustaleń.

Z przytoczonych względów zażalenie pozwanego podlegało oddaleniu na podstawie art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

Postanowienie oddalające zażalenie - z uwagi na swój przedmiot - nie ma charakteru kończącego postępowanie, dlatego też nie zachodziła potrzeba orzekania o kosztach postępowania zażaleniowego (art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3, art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c.).

jw

r.g.